

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedra

Bakalaura darbs

Vārda brīvības un intelektuālā īpašuma aizsardzības līdzsvarošana
ACTA

6. semestra students

Raivo Bulzgis

rb 09098

Zinātniskais vadītājs

Doc. Artūrs Kučs

Rīga 2012

Anotācija

Attīstoties intelektuālā īpašuma tiesībām un tā tiesiskajam regulējumam, tiek ierobežotas personu tiesības uz vārda brīvību. Ņemot vērā, ka tiek pieņemts jauns starptautiskais līgums šajā jomā, tad šī darba tēma ir aktuāla visā pasaulē.

Darba mērķis ir noskaidrot, intelektuālā īpašuma un vārda brīvības robežas.

Izvirzītā mērķa realizēšanai darba autors izvirzīja vairākus uzdevumus: izpētīt jēdzienus “vārda brīvība” un “intelektuālais īpašums”, analizēt šo jēdzienu robežas, kā arī iepazīties ar ārvalstu tiesu praksi.

Cilvēka tiesības sniedzas tik tālu līdz tās neaizskar citu cilvēku no likuma izrietošās tiesības.

Atslēgvārdi: ACTA, intelektuālais īpašums, vārda brīvība, cilvēktiesības.

Annotation

As the rights for intellectual property and its jurisdictional regulations advance, the rights for freedom of speech are being restricted. Since a new international law is about to be applied in this area, this work is topical in the whole world.

The purpose of this work is to find out the borders of intellectual property and freedom of speech.

For this goal the author has set herself various objectives - study the terms "freedom of speech" and "intellectual property", analyze their spectrum, find out about the foreign jurisdictional practice in this area.

Human rights apply as far as they don't conflict other peoples rights emerging from the law.

Keywords: ACTA, intellectual property, freedom of speech, human rights.

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1. Viltošanas novēršanas tirdzniecības nolīguma (ACTA) jēdziens un mērķis.....	7
2. Vārda brīvības jēdziens un tiesības uz brīvu pieeju informācijai.....	16
3. Vārda brīvības un intelektuālā īpašuma līdzsvarošana.....	22
4. Sodi par intelektuālā īpašuma un vārda brīvības pārkāpšanu, to samērīgums.....	28
Kopsavilkums.....	35
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	36

Apzīmējumu saraksts

ACTA – Viltošanas novēršanas tirdzniecības nolīgums

ANO – Apvienoto Nāciju organizācija

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

CTEA – Autortiesību termiņa pagarināšana likums

ECK – Eiropas Cilvēktiesību konvencija

ES – Eiropas Savienība

GATT – Ģenerālā līguma par tirdzniecību un tarifiem

PTO – Pasauls Tirdzniecības organizācija

TRIPS līgums – Līgums par tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām

Ievads

ACTA oriģinālvalodā “Anti-Counterfeiting Trade Agreement”, kas tulkojumā nozīmē “Viltošanas novēršanas tirdzniecības nolīgums”.

Jau 2006.gadā slepenībā tika uzsākta ACTA izstrāde. Neskatoties uz nevalstisko organizāciju spiedienu, pirmais nolīguma teksts interesentu acīm parādījās tikai 2008.gadā, kad tas tika nopludināts interneta vietnē „WikiLeak”.

2011.gadā ACTA līgumu bija parakstījušas un minētais līgums bija saistošs Austrālijai, Kanādai, Marokai, Jaunzēlandei, Singapūrai, Dienvidkorejai un Amerikas Savienotajām Valstīm.

2012.gadā lielākā daļa ES dalībvalstu, t.i., 22 dalībvalstis, neizvirzot īpašas pretrunas, parakstīja ACTA līgumu, taču savu pretestību šim līgumam izrādīja gan daļa atlikušo ES dalībvalstu, gan ES institūcijas, pamatojoties uz to, ka ACTA līgums varētu nonākt pretrunā ar Eiropas Savienības pamattiesību hartā minētajām pamattiesībām un brīvībām.

ES ir 27 dalībvalstu savienība, kas pārstāv šīs valstis, bet neiejaucas to suverenitātē. Bet valstis, kas 2011. gadā parakstīja šo līgumu pārstāv pašas sevi, nevis kādu valstu kopumu, tāpēc ES piešķir īpašu piesardzību un īpaši izvērtē ACTA līgumu, lai novērstu domstarpības starp ES un tās dalībvalstīm.

Darba mērķis ir veikt pētījumu par to, kur sākas un beidzas robeža starp vārda brīvību un intelektuālo īpašumu. Izvirzītā mērķa sasniegšanai autors pētīja jēdzienus “vārda brīvība un intelektuālais īpašums.” Kā arī iepazīties ar ārvalstu tiesu praksi.

Darba uzdevumi ir izpētīt, cik tālu sniedzas vārda brīvība un kurā mirklī šo tiesību sāk ierobežot cita subjekta intelektuālais īpašums.

Darba pētījumam tiks izmantota salīdzinošā un analītiskā metode. Ar salīdzinošo metodi tiks salīdzinātas dažādu valstu konstitūcijas, t.i., kā katras valsts konstitūcija regulē jautājumu par vārda brīvību un intelektuālo īpašumu un kā šīs tiesības tiek ierobežotas. Analītiskā metode tiks pielietota, pētot ārvalstu tiesu praksi, normatīvos aktus, juridisko literatūru un citus tiesību avotus. Pielietojot analītisko metodi tiks izdarīti secinājumi un sniegti pamatoti argumenti.

Tēmas problēmjautājums ir tāds – cik tālu sniedzas vārda brīvība un kurā mirklī to sāk ierobežot intelektuālais īpašums, un kā šī robeža tiek nošķirta ACTA līgumā.

Pirmajā nodaļā tiks skaidrots, kas ir ACTA līgums un uz kādiem starptautiskiem līgumiem tas pamatojas, un kurām valstīm šis līgums ir saistošs. Kādi ir ACTA līguma mērķi un līdzekļi mērķu sasniegšanai. Ir minēti iemesli kāpēc Eiropas Savienība ir apturējusi šā līguma

ratifikāciju, kā arī kāpēc daudzas Eiropas Savienības dalībvalstis šo līgumu ir parakstījušas, bet nav ratificējušas.

Otrajā nodaļā tiks analizēts vārda brīvības jēdziens un tiesības uz brīvu pieeju informācijai, kā arī kas ietilpst šajās tiesībās - vārda brīvība.

Trešajā nodaļā tiks pētīta vārda brīvība un intelektuālā īpašuma līdzsvarošana. Kur atrodas robeža starp šīm tiesībām. Cik tālu tiesību subjekts var paust savu vārda brīvību neaizskarot cita cilvēka tiesības.

Ceturtajā nodaļā tiks analizēti sodi par vārda brīvības un intelektuālā īpašuma pārkāpšanu vai tie ir samērīgi.

1. VILTOŠANAS NOVĒRŠANAS TIRDZNICĪBAS NOLĪGUMS (ACTA) JĒDZIENS UN MĒRĶIS

ACTA oriģinālvalodā “Anti-Counterfeiting Trade Agreement”, kas tulkojumā nozīmē “Viltušānu novēršanas tirdzniecības nolīgums”.

Šo nolīgumu 2006.gadā izstrādāja divas lielvalstis – Japāna un ASV. 2011.gada oktobrī līgumu parakstīja tādas valstis kā: Austrālija, Kanāda, Maroka, Jaunzēlande, Singapūra, Dienvidkoreja un ASV. Taču 2012. gadā to parakstīja 22 ES dalībvalstis.

ACTA līguma mērķis ir novērst viltoto un pirātisko preču izplatīšanu un intelektuālā īpašuma pārkāpumu novēršanu, kas mūsdienās ir ļoti aktuāli. Digitālās pasaules viltoto preču un pirātisma izplatīšana ir kļuvusi vieglāka, jo kopš internets no slēgta datoru tīkla militārām vajadzībām pārtapa par globālo saziņas līdzekli, tas ievērojami atvieglāja mūzikas, fotogrāfiju u.c. failu apmaiņu. Pirms tam šis process bija krietni vien sarežģītāks. Ja kāda persona ļauj lejupielādēt citai personai piederošu failu, tad tas ir uzskatāms par pirātismu, jo šādas darbības apdraud likumīgos īpašniekus, uzņēmumus un pasaules ekonomikas attīstību. Iespējams, ka šis ienākuma veids, t.i., pirātisms, nodrošina ieņēmumus kādām organizētām noziedzīgām grupām vai indivīdiem, kas apdraud sabiedrību un tās intereses.

ACTA paredz izveidot visaptverošu starptautisku aizsardzību efektīvākai viltoto un pirātisko preču tirdzniecības ierobežošanai un izskaušanai. Šī līguma mērķis ir globāli nodrošināt pēc iespējas līdzvērtīgāku intelektuālā īpašuma aizsardzību starptautiskā līmenī, jo šie pārkāpumi izplatītāki ir ārpus ES, kā piemēram, ASV, Ķīnā, Japānā u.c.

Viltušānu novēršanas tirdzniecības nolīgums paredz komerciāla rakstura preču kontroli uz robežas, ieskaitot pat nelielus sūtījumus, lai tiktu ierobežota viltoto preču starptautiskā tirdzniecība. Ja tiktu paredzēta šāda veida robežkontrole, tad varētu ierobežot šo viltoto preču kustību. ACTA līgums paredz, ka šādām kontrolēm netiks pakļauta ceļotāju personīgā bagāža. Ja ACTA līgums paredz pat nelielu sūtījumu pārbaudi, nav izslēgta iespēja, ka šādām kontrolēm tiktu pakļauta arī ceļotāju personīgā bagāža.

“ES valstu muitas iestādes ir konstatējušas, ka laikposmā no 2005. līdz 2010. gadam ievesto viltoto preču apjoms ES ir trīskāršojies. Pētījumi liecina, ka viltušānu un pirātisms varētu ik gadu samazināt ES IKP par 8 miljardiem EUR.”¹

¹ ACTA: skaidrojums pants pa pantam. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30752> [aplūkots 2012.gada 20.aprīlī].

ACTA nodrošinātu to, ka cilvēki joprojām varētu apmainīties ar informāciju, failiem u.c. lietām, kas ir iegūtas legālā veidā nepārkāpjot autortiesības un intelektuālā īpašuma tiesības.

Ar ACTA likumu tiek noteikts, ka tiesībsargājošā iestāde, pēc tiesību īpašnieka pamatota prasījuma, var saņemt informāciju par tiesību pārkāpēju un šī pārkāpuma apjomu, kā arī saņemt no interneta pakalpojuma sniedzēja informāciju par lietotāja darbībām, kas veiktas internetā un ir saistītas ar pārkāpumu. Tas pēc autora domām ir tiesības uz privāto dzīvi pārkāpums, jo kopā ar šo informāciju, kas ir saistīta ar izdarīto pārkāpumu tiek nodots viss šī pārkāpēja konts par viņa darbībām internetā. Pēc būtības ACTA neapdraud cilvēka tiesības uz privātumu un uzņēmumu likumīgās intereses, kā arī neparedz cilvēku izspiegošanu un informācijas cenzūru digitālajā vidē. Pēc autora domām, ja interneta pakalpojuma sniedzējs pēc tiesībsargājošās iestādes pieteikuma, nodod visu interneta lietotāja kontu, kas ietver arī darbības, kas nav saistītas ar noziedzīgo nodarījumu, bet gan ar viņa privāto dzīvi, ir privāttiesību pārkāpums.

Par vienu no galvenajām prioritātēm ACTA izvirza: cīnīties pret failu un preču izplatīšanu, uzlabojot starptautisko sadarbību, kā arī panākt pēc iespējas efektīvāku nolīguma starptautisku īstenošanu un nodrošināt, lai intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas pasākumi un procedūras nekļūtu par legālās tirdzniecības ierobežojumiem. Viltoto un pirātisko preču starptautiskā izplatība rada zaudējumus intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekiem, kā arī maldina sabiedrību par preču patieso izcelsmi. Kā, piemēram, dažos gadījumos šāda prece var apdraudēt cilvēka veselību vai pat dzīvību, izstrādājot viltotus medikamentus. “Viltotu medikamentu īpatsvars sastāda teju 10% no visas pasaules medikamentu tirdzniecības. Lielākā daļa viltoto zāļu tiek novirzīta uz visnabadzīgākajām pasaules valstīm.”²

Nolīguma interesēs ir veicināt sadarbību starp preču un pakalpojumu sniedzējiem, lai novērstu tiesību pārkāpumus digitālajā pasaulē, kā arī nodrošināt efektīvus un piemērotus līdzekļus, kas papildina TRIPS līgumu, lai īstenotu īpašuma tiesības uz intelektuālo īpašumu, ņemot vērā katras valsts tiesību sistēmu un valstu prakses atšķirības.

Līgums „Par tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām”, ko pazīst kā TRIPS līgumu, ir daļa no kopējā līguma, ar kuru dibināta Pasaules Tirdzniecības organizācija (turpmāk arī – PTO). To noslēdza 1994.gada 15.aprīlī pēc Ģenerālā līguma par tirdzniecību un tarifiem (turpmāk arī – GATT) Urugvajes raunda beigām. Visām PTO dalībvalstīm, tostarp arī Latvijai, ir saistoši TRIPS līguma noteikumi, kas stājās spēkā 1995.gada 1.janvārī. Šīs vienošanās paredz, ka

² ACTA: skaidrojums pants pa pantam. Pieejams:<http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30752> [aplūkots 2012.gada 20.aprīlī].

katra TRIPS līguma dalībvalsts nodrošina intelektuālā īpašuma aizsardzību nacionālajās aizsardzības līmenī visu citu dalībvalstu rezidentiem.

Patlaban par PTO dalībvalstīm jau kļuvušas vairāk nekā 130 valstis, tāpēc var teikt, ka TRIPS līgums ir visplašāk pielietotais starptautiskais līgums par intelektuālā īpašuma tiesībām, kā arī tajā ietilpst ne tikai noteikumi par autortiesībām un blakustiesībām, bet arī par preču zīmēm, industriāliem dizainiem un patentiem.

Iespējams, tāpēc ACTA līgums papildina tieši TRIPS līgumu, jo šis līgums jau ir saistošs ļoti daudzām valstīm. Tātad, ja ACTA nolīgumu pieņem un ratificē vēl citas valstis, tad arī tām ir saistošas, kas ir ietvertas TRIPS līguma 2.daļas 1. - 7. iedaļa.

ES tiesību normām ir reģionāls raksturs, t.i., tās ir saistošas noteiktam subjektu lokam, turpretī ACTA līgumu var piemērot starptautiskā mērogā. Pēc būtības ACTA līgumā paredzētās tiesības un to aizsardzības mehānismi ir vienlīdzīgi ar ES tiesību aktos minētajiem, kas attiecas uz īpašuma tiesību īstenošanu. Viss, kas ir bijis likumīgs līdz šim, tiek saglabāts arī ACTA līgumā. ACTA vērtība ir tāda, ka tiek nodrošināta sadarbība starp valstu tiesībsargājošajām institūcijām, kas nodrošina intelektuālā īpašuma aizsardzību.

Jau 2006.gadā slepenībā tika uzsākta ACTA izstrāde. Neskatoties uz nevalstisko organizāciju spiedienu, pirmais nolīguma teksts interesentu acīm parādījās tikai 2008.gadā, kad tas tika nopludināts interneta vietnē „WikiLeak”.

Saskaņā ar interneta vietnē „Joomlavisio³” ietverto informāciju, 2006.gadā ACTA līgumu finansiāli atbalstīja tādas nevalstiskas organizācijas kā Time Warner, News Corp, Sony Corp, un Walt Disney Co, televīzijas, filmu un mūzikas nozares firmas, kā arī juristi un advokātu biroji. Panākot ACTA līguma izstrādi un pieņemšanu, iepriekšminētās organizācijas ievērojami palielinātu savus ienākumus. Šī slepenība liek apšaubīt šī līguma patiesos mērķus un tā pielietojumu. Ja šim līgumam ir tik cēli mērķi, tad kāpēc tas tika izstrādāts tādā slepenībā un netika informēta sabiedrība par tā tapšanu. To atbalstīja praktiski lielākās intelektuālā īpašuma kompānijas pasaulē.

ACTA izstrādes laikā netika organizētas konsultācijas ne ar Eiropas Parlamenta deputātiem, ne ar Pasaules Intelektuālā īpašuma organizāciju.

Eiropas Savienība ACTA līgumu ir parakstījusi, bet ir nepieciešama šī līguma ratifikācija dalībvalstīs. Ratifikācijas process pašlaik ir apturēts, lai noskaidrotu vai ACTA līgums atbilst ES

³ ACTA: The Global Attempt At Anti-Piracy. <http://www.joomlavisio.com/acta-global-attempt-anti-piracy/> [aplūkots 2012.gada 16.aprīlī].

pamattiesībām un brīvībām. Attiecībā uz šo jautājumu tika izlemts tas, ka Eiropas Komisija lūgs ES tiesai izvērtēt iepriekšminēto atbilstību. Savukārt Eiropas Parlamenta Starptautiskās tirdzniecības komiteja noraidīja priekšlikumu iesniegt izvērtēšanai ACTA atbilstību ES pamattiesībām un brīvībām Eiropas Savienības tiesā. Saskaņā ar interneta vietnē „Delfi”⁴ ietvertu informāciju, minēto lēmumu atbalstīja 21 komitejas deputāts, pret balsojuši pieci, bet atturējās divi komitejas deputāti.

„Gan dalībvalstu, gan Eiropas Savienības paralēla pievienošanās ACTA bija nepieciešama tāpēc, ka nolīgumā ir ietverti noteikumi par krimināltiesisko aizsardzību.”⁵

Latvijas Republikas vārdā ACTA līgumu parakstīja Latvijas vēstnieks Japānā Pēteris Vaivars 2012. gada 26.janvārī. Saskaņā ar Satversmes 68.pantu šim līgumam ir nepieciešams ratifikācijas process, tādējādi tas stāsies spēkā, kad šo līgumu būs apstiprinājusi Latvijas Republikas Saeima. Bet ekonomikas ministrs Daniels Pavļuts ir apturējis ratifikācijas procesu Latvijā. „Pavļuts aicinās Tiesībsargu sniegt atzinumu par ACTA nolīgumu, kā arī citas iesaistītās ministrijas, kuru kompetenču jomā ir ACTA, sniegt detalizētu skaidrojumu un analīzi par ACTA iespējamo ietekmi uz Latvijas likumdošanas regulējumu, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, autortiesību regulējumu, cilvēktiesībām un pamatbrīvībām, kā arī interneta sniegto iespēju lietošanu. Tikai pēc šo atzinumu saņemšanas, plašas analīzes un skaidrojošām diskusijām ar sabiedrību tiks lemts par ACTA ratifikācijas procesa turpmāko virzību.”⁶

Dažās valstīs vislielāko pretestību pret ACTA līgumu izrāda nevis valdības, bet paši valsts pilsoņi, piemēram, atbilstoši mājas lapā „kreisie”⁷ ietvertajai informācija, Polija šā gada janvāra beigās atbalstīja ACTA līgumu, bet pēc pāris dienām tās valdības interneta portāli cieta no kiberuzbrukumiem, sabotējot šos interneta portālus un izrādot savu negatīvo nostāju par šāda līguma pieņemšanu. Kā arī Polijas ielās izgāja vairāk nekā 10 000 protestētāju, kas bija neapmierināti par valdības lēmumu atbalstīt ACTA līgumu. Vēlāk Polijas valdība izlēma ACTA ratifikāciju apturēt, kā arī ACTA ratifikāciju ir apturējušas arī citas ES dalībvalstis, kā, piemēram, Latvija, Lietuva, Čehija u.c. Bet, piemēram, valstis, kā Vācija, Nīderlande, Slovākija, Kipra un Igaunija ACTA līgumu nemaz nav parakstījušas.

⁴ EP noraida ACTA vērtēšanu ES Tiesā. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/world/other/ep-noraida-acta-vertesanu-es-tiesa.d?id=42243678> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].

⁵ Papēde M. Intelektuālā īpašuma tiesības starptautiskā ietekmē. Jurista Vārds, 2012. 7.februāris, Nr.6, 14 lpp.

⁶ [b.a] Pavļuts aptur ACTA ratifikāciju. Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/news/articles/264382> [aplūkots 2012.gada 14.maijā].

⁷ Polija pagaidām neratificēs ACTA. Pieejams:<http://kreisie.lv/?p=2534> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].

Vācijas valdība veiks ACTA parakstīšanu, kad tiks izbeigtas visas aktuālās diskusijas par ACTA līgumu sabiedrībā un sagaidīs Eiropas Parlamenta lēmumu par ACTA pieņemšanu.

Bet, piemēram, “Austrālija piedalījās ACTA sarunās un parakstīja šo līgumu, jo Austrālijas ilgtermiņa interesēs ir veicināt tās novatoriskās rūpniecības nozares un intelektuālā īpašuma tirdzniecību (IP), kā arī aizsargāt Austrālijas patērētājus no iespējamā kaitējuma, ko rada viltotu produktu tirdzniecība.”⁸

ACTA līgums stātos spēkā 30 dienas pēc tam, kad sešas līguma slēdzēja puses būtu to ratificējušas, ES skaitot, kā vienu no slēdzējpusēm. Pēc šī līguma pieņemšanas tiks informēts ACTA deponētājs, t.i., ir Japāna, ka ES ir veikusi visas nepieciešamās procedūras ACTA līguma pieņemšanai.

ACTA līguma ietvaros būtu nepieciešams apskatīt intelektuālā īpašuma jēdzienu, kā arī tā aizsardzības mehānismus.

„Intelektuālais īpašums sevī ietver patentu tiesību jautājumus, autortiesības, preču zīmju tiesisko regulējumu, tehnoloģijas nodošanas kārtību.”⁹

„Latvijas intelektuālā īpašuma likumdošanas aktus sadala divās grupās un uz katru no tām attiecas sava tiesību sfēra. Tas ir, autortiesības un blakustiesības un rūpnieciskās intelektuālā īpašuma tiesības.”¹⁰

Intelektuālo īpašumu aizsardzību ir jānodrošina, jo tā ir svarīga visās tautsaimniecības nozarēm. Intelektuālā īpašuma aizsardzība nodrošina radošo industriju attīstību un uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstību. Ir būtiski nodrošināt šo aizsardzību ne tikai nacionālajā, bet arī starptautiskajā mērogā. Piemēram, ja pārkāpums ir izdarīts valstī, kurai nav saistoši nekādi starptautiskie līgumi par intelektuālā īpašuma aizsardzību, tad nevarētu prasīt no tās atbildību par pārkāpuma izdarīšanu. Intelektuālā īpašuma aizsardzība palīdz attīstīties gandrīz visām tautsaimniecības nozarēm pat tādām, kā pārtikas, zivrupniecības vai pat alkoholisko dzērienu ražošanai. Katra nozare attīstās un izstrādā jaunas metodes un tehnoloģijas, kas palīdz attīstīties šīm nozarēm. Ja intelektuālā īpašuma aizsardzība nepastāvētu, tad nebūtu vajadzības attīstīt tehnoloģijas, kas uzlabotu darba produktivitāti vai arī izdomāt, kādas unikālas sastāvdaļas vajadzētu ieviest ražošanā. Ja netiktu nodrošināta intelektuālā īpašuma aizsardzība, visas šīs metodes un tehnoloģijas tiktu aizgūtas no citiem ražotājiem, liedzot viņiem saņemt materiālu atlīdzību par savu intelektuālo īpašumu.

⁸ ACTA: Factsheet. Pieejams:<http://www.dfat.gov.au/trade/acta/factsheet.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā].

⁹ Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 88lpp.

¹⁰ Plūme J. Kas ir autortiesības un kā tās aizsargāt? Administratīvā un kriminālā justīcija. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1998, Nr 1., 29lpp..

Ja autortiesības netiktu aizsargātas, tad viltotajām precēm būtu ļoti viegli iekļūt tirgū, kas varētu radīt apdraudējumu sabiedrībai, jo dažādi viltus produkti, tajā skaitā, viltoti medikamenti, potenciāli bīstamie sadzīves priekšmeti un rezerves daļas automobiļiem, autobusiem vai lidmašīnām, varētu radīt draudus veselībai un drošībai. Oriģināldaļu, medikamentu vai citu lietu izstrādāšanai ir noteikti standarta kritēriji, kuri ir ieviesti, lai rūpētos par cilvēku drošību un veselību. Ievērojot šos standartus, produkta izstrādei nepieciešams izmantot vairāk resursu un naudas līdzekļu. Pirātiskās un viltotās preces, kuras nav ražotas ievērojot noteiktos drošības standartus, nonākot brīvā preču tirgus aprītē būtu ievērojami lētākas, tādējādi nostādot uzņēmējus, kuru preces ir ražotas atbilstoši noteiktajiem kritērijiem, situācijā, kurā patērētājs iespējams izvēlētos lētāko nevis drošāko preci.

„Par autoru, mākslas darbu radītāju var runāt jau kopš senās Grieķijas laikiem, taču autortiesības kā juridisks termins ir radies diezgan vēlu.”¹¹

Gadiem ejot, autortiesību tiesiskais regulējums ir attīstījies. Paplašinoties intelektuālā īpašuma jēdzienam, palielinās arī tiesību normu skaits, kas to regulē. Tiesību institūta aizsardzībai tiek piemērotas gan starptautiskās tiesību normas, gan nacionālajās tiesībās pieņemtie normatīvie akti.

„Pirms Latvijas neatkarības pasludināšanas tagadējās LR teritorijā spēkā bija 1911. gada 20. marta Krievijas likumu kopojuma X sējuma 1 daļā iekļautais Likums par autortiesībām, kur bija ietverti visi galvenie autortiesību principi. Šis likums turpināja darboties Latvijas teritorijā arī pēc neatkarības pasludināšanas. 1937. gadā Latvija pievienojās Bernes konvencijai un līdz ar to tika izstrādāts jauns Autoru tiesību likums.”¹²

“Autortiesības ir likumā noteikts autortiesību kopums, kas nodrošina autora vai citu personu, kam pieder autortiesības, kontroli pār viņu darbu izmantošanu. Tas paredz, ka darba autoram ir izņēmuma tiesības izmantot savu darbu jebkurā veidā un ka citas personas ir tiesīgas autora darbus izmantot, tikai saņemot attiecīgu atļauju.”¹³

“Autora izņēmuma tiesības uz darba izmantošanu paredz, ka tikai autors, viņa mantinieki vai cita autortiesību pārņēmēji ir tiesīgi izlemt kas, kad, kur, kā un par kādu samaksu izmantos viņa darbu.”¹⁴

¹¹ Veikša I. Kas ir autortiesības? Rīga: Biznesa augstskola “Turība”, 2007, 12lpp.

¹² Turpat, 18lpp.

¹³ Paklone I., Lielkalns A., Sosnovska A., Tola K. Autortiesības. Rīga: Izdevniecība “AGB”, 1997, 47lpp.

¹⁴ Turpat.

Autortiesību likumā ir paredzēti izņēmuma gadījumi, kad autoru darbi var tikt izmantoti bez autora piekrišanas un bez atlīdzības, kā arī gadījumi, kad autortiesības netiek uzskatītas par pārkāptām. Izņēmumi saskaņā ar Autortiesību likumu ir šādi:

- “1) darbs tiek izmantots informatīviem mērķiem, ievērojot šā likuma 20.panta noteikumus;
- 2) darbs tiek izmantots izglītības un pētniecības mērķiem, ievērojot šā likuma 21.panta noteikumus;
- 3) darbs tiek reproducēts, lai to varētu izmantot redzes vai dzirdes invalīdi;
- 4) darbs tiek izmantots bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām;
- 5) darbs tiek reproducēts tiesvedības mērķiem;
- 6) tiek izmantots publiski pieejams vai izstādīts darbs;
- 7) darbs tiek izmantots publiskā izpildījumā valstisku vai reliģisku ceremoniju laikā, kā arī izglītības iestādēs nepastarpinātā mācību procesā;
- 8) darbu īslaicīgi izmanto raidorganizācija;
- 9) darbs tiek parodēts vai kariķēts;
- 10) datorprogrammas tiek izmantotas reproducēšanai, tulkošanai un citādei pārveidošanai saskaņā ar šā likuma 29.pantu;
- 11) tiek nodrošināta datorprogrammas sadarbība;
- 12) darba atsavināšana citai personai notiek atkārtoti, izņemot šā likuma 17.pantā noteikto.”¹⁵

Latvijas Republikā autortiesību un blakustiesību krimināltiesisko aizsardzību nodrošina Krimināllikuma¹⁶ 148.p. Tajā vispārīgi ir noteikta krimināltiesiskā atbildība par autortiesību un blakustiesību pārkāpumiem. Iepriekšminēto pantu papildina Autortiesību likuma¹⁷ 68.p 1.daļa, kurā ir norādīti autortiesību un blakustiesību pārkāpumu veidi, kuros ir pārkāptas tiesību īpašnieku personiskās tiesības.

Autortiesības skar ļoti plašu personu loku. Tās attiecas gan uz dažādiem autoriem, gan dažādiem darbiem, piemēram, dzejnieka dzejoli, mācītāja sprediķi, melodiju, kuru ir sacerējis komponists, programmu, kuru ir radījis programmētājs, filmām, ģeogrāfiskām kartēm, dizaineru tērpiem, arhitektūras celtnēm.

Darba autors ir vienīgais, kurš var izgatavot, piemēram, sava veidotā mākslas darba kopijas, izmantot tā elementus jauna mākslas darba izveidē. Savukārt persona, kur ir tikai iegādājusies šo

¹⁵ Autortiesību likums: LR likums. Pieejams:<http://www.likumi.lv/doc.php?id=5138> [aplūkots 2012.gada 19.aprīlī].

¹⁶ Krimināllikums:LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2012.gada 20.aprīlī].

¹⁷ Autortiesību likums. Pieejams:<http://www.likumi.lv/doc.php?id=5138> [aplūkots 2012.gada 19.aprīlī]

mākslas darbu, nedrīkst ne pavairot eksemplāru skaitu, ne radīt jaunu – uz iepriekšējā mākslas darba bāzes.

“Autortiesību nepieciešamību uzskatāmi parāda tās atšķirības, kas pastāv starp fiziska darba (te ieskaitot jebkuru darbu, kura galaprodukts ir materiāli taustāms labums) un intelektuālā darba rezultātu. Atšķirībā no fiziska darba, intelektuālā darba rezultāts ir netverams, netaustāms labums, kuru tā radītājs var kontrolēt līdz brīdim, kamēr viņš to izpauž citai personai. Tiklīdz intelektuālā darba rezultāts ir ticis izpausts, kontroles iespējas zūd. Nepastāvot likumā noteiktiem ierobežojumiem un aizliegumiem, jebkura persona, kam šāds intelektuālā darba rezultāts ir bijis izpausts, var to pavairot un izpaust tālāk vēl citām personām, pretī saņemot kaut kādus noteiktus sev vēlamus labumus.”¹⁸

Autortiesības aizsargā literāros un mākslas darbus, kā arī Berlīnes konvencijas¹⁹ noteiktos ne tikai vizuālos darbus, bet arī audiovizuālos un muzikālos darbus, neatkarīgi no mākslinieciskās vērtības. Likums aizsargā ne tikai oriģināldarbus, bet arī atvasinātus darbus un saliktus darbus.

Saskaņā ar Autortiesību likumu autortiesības attiecas uz sekojošiem darbu veidiem: “Oriģināldarbi: (darbi, kurus autors radījis patstāvīgi, neatkarīgi no citu autoru darbiem)

1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, citi rakstveida darbi, runas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un līdzīga veida darbi). Literāriem darbiem tiek pieskaitītas arī datorprogrammas;

2) dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;

3) horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;

4) muzikālie darbi ar vai bez teksta;

5) audiovizuālie darbi (kinofilmas, telefilmas, videofilmas un citi kino un televīzijas darbi, citi darbi, kurus veido savstarpēji saistītu un kustības iespaidu radošu attēlu sērijas ar vai bez skaņas pavadījuma, kā arī video un kompjūterspēles);

6) zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi;

7) lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;

8) dizaina darbi (NB! Atsevišķi dizaina darbi tiek aizsargāti kā dizaina paraugi saskaņā ar likumu «Par dizaina paraugu aizsardzību»);

¹⁸ Paklone I., Lielkalns A., Sosnovska A., Tola K. Autortiesības. Rīga: Izdevniecība “AGB”, 1997, 461pp.

¹⁹ Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=71711> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].

9) fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā (NB! Kadra attēls, kas ņemts no audiovizuāla darba, tiek aizsargāts kā audiovizuāla darba daļa, nevis kā fotogrāfisks darbs);

10) celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi un citi arhitektūras darbinājumi, pilsētībūvniecības darbi, dārzu un parku projekti un risinājumi; 11) ģeogrāfiskās un ģeoloģiskās un citas tematiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm.

II. Atvasinātie un saliktie darbi:

1) tulkojumi;

2) apdares un muzikāli aranžējumi;

3) dramatisējumi, ekranizējumi;

4) anotācijas, referāti, kopsavilkumi, apskati;

5) saliktie darbi (komplikācijas), t.sk. darbu krājumi (enciklopēdijas, antoloģijas, atlanti), datu bāzes.”²⁰

Šādu darbu izmantošana, bez darbu autoru atļaujas ir autortiesību pārkāpums. Izņemot Autortiesību likumā paredzētos gadījumus, kad šādus darbus drīkst izmantot un tie netiek uzskatīti par autortiesību pārkāpumiem.

²⁰ Paklone I., Lielkalns A., Sosnovska A., Tola K. Autortiesības. Rīga: Izdevniecība “AGB”, 1997, 49lpp.

2. VĀRDA BRĪVĪBAS JĒDZIENS UN TIESĪBAS UZ BRĪVU PIEEJU INFORMĀCIJAI

Cilvēka pamattiesības ietver sevī jēdzienu „vārda brīvība”. Vārda brīvība ir neatņemams demokrātiskas sabiedrības elements. Valstis piešķir šo tiesību ievērošanas garantiju, nostiprinot tiesības uz vārda brīvību savu valstu konstitūcijās.

Latvijas Republikā tiesības uz vārda brīvību aizsargā Latvijas Republikas satversmes 100.pants: "Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta."²¹

Eiropas cilvēktiesību konvencijas (turpmāk arī – ECK) 10.pants ietver tiesības uz vārda brīvību: „Ikvienam ir tiesības brīvi izteikties. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez ierobežojumiem no publisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām. Šis pants neierobežo valstu tiesības noteikt rādioreidījumus, televīzijas raidījumus un kino demonstrēšanas licencēšanas režīmu.”²² No šī panta ir secināms, ka cilvēkam tiek garantēta vārda brīvība, t.i., paust savus uzskatus tik tālu līdz tas nenonāk pretrunā ar ECK 10.panta nosacījumiem, kad šo brīvību ir iespējams ierobežot, t.i., „lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidencialas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti.”²³

Gadījumā, kad izteikumi ir vērsti uz konkrētu ideju vai viedokli, saskaņā ar ECK 10.pantu netiek pārkāptas vārda brīvības robežas, taču, ja šie izteikumi ir vērsti pret konkrētu personu loku, kurus identificē, piemēram, noteikta reliģiskā pārliecība, seksuālā orientācija vai etniskā piederība, tad šis izteikums ir jāuzskata par ECK 14.panta pārkāpumu, t.i., diskriminācijas aizliegums.

Attiecībā uz ECK 10.pantu nav attiecināmi klaji rasistiski izteikumi, tie atrodas ārpus ECK 10.panta aizsardzības. Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta 1994.gadā 23. septembrī

²¹ Latvijas Republikas satversme.: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2012.gada 13.maijā]

²² Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf. [aplūkots 2012.gada 13.maijā]

²³ Turpat.

"Jersilds pret Dāniju"²⁴. Šajā lietā Dānija pārkāpa Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantu. Žurnālists Jersilds tika uzaicinājis uz televīzijas interviju rasistiski noskaņotu jauniešu grupu "Zaļās jakas". Intervijas laikā šī grupa "Zaļās jakas" dalījās ar televīzijas skatītājiem par savām aktivitātēm, kā arī pauda savu viedokli par melnādainajiem cilvēkiem un imigrantiem. Izsakot savu viedokli viņi norādīja, ka „melnie nav cilvēciskas būtnes”, "paskatieties uz gorillu un pēc tam uz nēģeri – tā pati asins struktūra", "nēģeris nav cilvēciska būtne, viņš ir dzīvnieks, un tas pats attiecās uz pārējiem ārvalstu strādniekiem, turkiem, dienvidslāviem un kā vēl viņus sauc".²⁵

Pēc šīs intervijas Dānijas tiesa notiesāja jauniešus par aizvainojošiem un pazemojošiem izteicieniem, kā arī sods tika piespriests žurnālistam Jersildam un televīzijas programmas vadītājam par palīdzības sniegšanu un jauniešu atbalstīšanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa piekrita Dānijas tiesas nostājai, par jauniešu nosodīšanu, jo klaji rasistiski izteikumi ir ārpus Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.panta aizsardzības. Lai arī jaunieši izmantoja vārda brīvību, tomēr tika pārkāptas tās robežas. Bet pretrunā Dānijas tiesas lēmumam par žurnālista un televīzijas programmas vadītāja saukšanu pie atbildības, Eiropas cilvēktiesību tiesa to neatbalstīja.

Eiropas cilvēktiesību tiesa pievērsa uzmanību žurnālista uzvedībai intervijas laikā, fiksējot to, ka viņš nepiekrita jauniešu viedoklim, turklāt centās atspēkot daļu no rasistiskajiem izteicieniem. Tādejādi ECT atzina Jersildu par nevainīgu, norādot, ka ne Jersilds, bet pati Dānijas valsts ir pārkāpusi ECK 10.pantu - tiesības uz vārda brīvību.

1992.gada 18.jūnijā pieņemtajā Igaunijas konstitūcijas 45.pantā ir ietvertas cilvēka pamattiesības uz vārda brīvību, nosakot arī kritērijus tās ierobežošanai. „1. Ikvienam ir tiesības brīvi paust idejas, uzskatus un citu informāciju mutiski, rakstiski, ar attēliem vai citiem līdzekļiem. 2. Šīs tiesības var ierobežot ar likumu, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību, tikumību un citu personu tiesības un brīvības, veselību, cieņu un reputāciju. 3. Šīs tiesības var ierobežot ar likumu, attiecībā uz valsts un pašvaldību ierēdņiem, lai aizsargātu valsts noslēpumu vai komercnoslēpumu vai konfidenciālu informāciju, kas kļuvusi viņiem zināma pildot savus amata pienākumus, kā arī lai aizsargātu citu ģimenes un privāto dzīvi, kā arī taisnīgas tiesas interesēs. 4. Cenzūra nepastāv.”²⁶

Arī Lietuvas, Šveices, Somijas, Polijas u.c. valstu konstitūcijas satur garantijas uz vārda

²⁴ Eiropas cilvēktiesību tiesa lietā: 36/1993/431/510 Jersild vs. Denmark. Pieejams: http://www.iidh.ed.cr/comunidades/libertadexpresion/docs/le_europeo/jersild%20v.%20denmark.htm [aplūkots 2012.gada 18.maijā]

²⁵ Reine I. Vai labi nodomi attaisno rasismu? Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/inga-reine-vai-labi-nodomi-attaisno-rasismu.d?id=4985703> [aplūkots 2012.17.maijā]

²⁶ Kučs A. Latvijas Republikas satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 349lpp.

brīvību, kā arī kritērijus šo tiesību ierobežošanai. Būtiskas atšķirības ir saskatāmas Šveices konstitūcijā, t.i., papildus vārda un informācijas brīvībai tiek noteikta arī plašsaziņas līdzekļu brīvība, nosakot tās informācijas avotu aizsardzību. Savukārt Somijas konstitūcijā papildus vārda brīvībai ir minētas tiesības uz brīvu pieeju informācijai, t.i., „tiesības uz pieeju valsts iestāžu rīcībā esošai publiskai informācijai”²⁷. Par leģitīmu mērķi vārda brīvības ierobežošanai, tiek uzskatīta bērnu tiesību aizsardzība.

Polijas konstitūcija papildus tiesībām uz vārda brīvību nosaka cenzūras un plašsaziņas līdzekļu licenzēšanas aizliegumu.

ANO ģenerālā asambleja 1948.gada 10.decembrī pieņēma Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju²⁸, kurā pavēstīja, ka informācijas brīvība pieder pie cilvēka pamattiesībām, ja šīs tiesības tiek ierobežotas nepamatoti, tad indivīdi, kuru tiesības ir pārkāptas var vērsties ne vien tiesā, bet arī prasīt šo tiesību pārkāpēja atbildību un ekonomisku kompensāciju. Šis ir viens no dažādo starptautisko konvenciju pamatprincipiem, kas paredz privātpersonu un plašsaziņas līdzekļu aizsardzību no valsts varas iejaukšanās.

Tātad cilvēks var gan paust savus uzskatus, gan izmantot informāciju, kuru viņš ir uzzinājis, tik tālu kamēr viņa tiesības neaizskar cita cilvēka tiesības un likumiskās intereses. Minētās tiesības ir ierobežojamas, lai „aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti.”²⁹ Cilvēkam piemītošā pamattiesība – vārda brīvība - nav absolūta.

Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 10. pants nosaka izteiksmes brīvību: „ikvienam ir tiesības brīvi izteikties. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez iejaukšanās no publisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām.”³⁰ Šajā panta daļā ir redzams, ka ikvienam ir tiesības saņemt un izplatīt informāciju. Tātad arī informācijas izplatīšana un iegūšana ir pieskaitāma pie vārda brīvības. Lai realizētu vārda brīvību, personai ir nepieciešama informācija, uz kuras pamata balstīt savu subjektīvo viedokli. Ja personai ir liegta pieeja informācijai, uz kuru tai ir tiesības, tad šajā situācijā tas var

²⁷ Kučs A. Latvijas Republikas satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 351.lpp

²⁸ Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm> [aplūkots 2012.gada 19.aprīlī]

²⁹ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf [aplūkots 2012.gada 15.maijā]

³⁰ Turpat.

ierobežot personas tiesības, t.i., piemēram, uzsākt savu biznesu, tiesības uz izglītību u.c. gadījumi.

Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 19.pants nosaka sekojošo, ka “katram cilvēkam ir tiesības uz pārlicības brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus: šīs tiesības ietver brīvību netraucēti palikt pie saviem uzskatiem un brīvību meklēt, saņemt un izplatīt informāciju un idejas ar jebkuriem līdzekļiem neatkarīgi no valstu robežām.”³¹

Pēc Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas pieņemšanas tika apstiprināti vairāki starptautiskie līgumi, kas konkretizē vārda brīvības jēdzienu un saturu, piemēram, Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. ANO Cilvēktiesību komiteja, kas uzrauga šī starptautiskā pakta īstenošanu, un Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kas pilda līdzīgas funkcijas Eiropas Cilvēktiesību konvencijas uzraudzīšanā, izskatot individuālus iesniegumus attīsta un turpina konkretizēt iepriekšminētajos starptautiskajos līgumos jēdziena „vārda brīvība” saturu.

Starptautiskā pakta „Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām” 19.pants vārda brīvību formulē sekojoši: ”Katram ir tiesības netraucēti pieturēties pie saviem uzskatiem. Katram cilvēkam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus, šīs tiesības ietver sevī brīvību meklēt, saņemt un izplatīt dažāda veida informāciju un idejas neatkarīgi no valstu robežām mutvārdos, rakstveidā, izmantojot presi vai mākslinieciskās izpausmes formas, vai citādā veidā pēc savas izvēles. Šā panta 2.punktā paredzēto tiesību izmantošana uzliek īpašus pienākumus un īpašu atbildību. Tāpēc tā var būt saistīta ar zināmiem ierobežojumiem, taču tie jānoteic likumā un tiem jābūt nepieciešamiem:

a) citu personu tiesību un reputācijas respektēšanai;

b) valsts drošības, sabiedriskās kārtības (ordre public), iedzīvotāju veselības vai tikumības aizsardzībai.”³²

Ne vien vārda brīvība, bet arī tiesības saņemt, meklēt un izplatīt informāciju nav absolūtas. Šīs tiesības drīkst ierobežot saskaņā ar Starptautiskā pakta „Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām” 19.panta 3.daļu “a) citu personu tiesību un reputācijas respektēšanai; b) valsts drošības, sabiedriskās kārtības (ordre public), iedzīvotāju veselības vai tikumības aizsardzībai.”³³ Šis pants aizsargā cilvēka tiesības iegūt informāciju, ja valsts cenšas ierobežot šīs tiesības, piemēram televīzijas operators fiksē vardarbīgu izturēšanos aresta laikā, taču policijas ierēdņi viņam šo

³¹ Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm> [aplūkots 2012.gada 19.maijā].

³² Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām . Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 2012.gada 14.maijā]

³³ Turpat.

ierakstu konfiscē, tātad šīs tiesības uz informācijas iegūšanu un paušanu tiek pārkāptas.

Atšķirības starp Starptautiskā pakta „Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām” 19.pantu un ECK 10.pantu ir tādas, ka ECK 10.pantā nav termina „meklēt informāciju” un ir piebilde, ka informāciju var saņemt un izplatīt bez valsts institūciju iejaukšanās. Iespējams ECT norāda tiesības saņemt informāciju, nevis to, kuru vēlas saņemt persona, bet gan to, kuru valsts vēlas sniegt.

Piemēram lietā “Leander v Sweden”³⁴ prasītājam liedza pieeju informācijai, kas atradās slepenā valsts datubāzē. Un uz šīs informācijas pamata pēc prasītāja domām viņam esot uzteikts darbs. Eiropas Cilvēktiesību taisīja spriedumu saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.panta 1daļas: „pamatā aizliedz valstij ierobežot personas iespējas saņemt tādu informāciju, ko citi vēlas vai var vēlēties tai sniegt.”³⁵

Kā piemēru var arī minēt lietu Guerra et al. v Italy³⁶. „Kādas mazpilsētas iedzīvotāji sūdzējās par to, ka viņiem vairāku gadu garumā netika sniegta informācija par katastrofālo stāvokli ķīmisko vielu rūpnīcā, kas apdraudēja iedzīvotāju veselību.”³⁷

„Eiropas Cilvēktiesību komisija uzskatīja, ka tiesības saņemt informāciju 10.pantā ietver to iedzīvotāju, kurus ir skārusi vai varētu skart vidi apdraudošas aktivitātes, tiesības saņemt no attiecīgajām iestādēm informāciju. Tiesa nepiekrīta Eiropas Cilvēktiesību komisijas viedoklim, ka 10.pants uzliek pienākumu dalībvalstij ne tikai neierobežot pieeju informācijai, bet arī aktīvi vākt, apstrādāt un izplatīt informāciju par vides stāvokli, kas citādi nemaz nevar nonākt sabiedrības redzespunktā.”³⁸

Tiesa nosprieda, ka minētajā situācijā nav piemērojams ECK 10.pants, bet gan norādīja uz faktu, ka ir noticis ECK 8.panta pārkāpums – tika aizskartas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi.

No minētajiem spriedumiem var secināt, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, ECK 10.pantā minētās tiesības iegūt informāciju tiek ierobežotas, jo sniedz tikai to informāciju, kas tiek pieprasīta, vai sniedz to pēc savas iniciatīvas. Bet Eiropas cilvēktiesību praksē ir novērojami gadījumi, kad netiek piemērots Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pants par informācijas

³⁴ Eiropas cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 9248/81 Leander v. Sweden. Pieejams: <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1987/4.html> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

³⁵ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

³⁶ Eiropas cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 14967/89 Guerra et al. v. Italy. Pieejams: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/510> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

³⁷ Bērziņa I., Ozoliņa G., Pētījums Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_l/infopieejaja.htm [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

³⁸ Turpat

brīvību, bet gan, piemēram, tiek pielietots ECK 8.pants, jo informācijas brīvības trūkuma dēļ tiek apdraudētas personu tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi.

3. VĀRDA BRĪVĪBAS UN INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA LĪDZSVAROŠANA

Vārda brīvība kā cilvēka pamattiesība starptautiskā mērogā nostiprināta Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantā.³⁹ 10. panta pirmajā daļā dots vārda brīvības kā cilvēka pamattiesības skaidrojums un saturs:

“Ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez ierobežībām no valsts institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām. Šis pants neierobežo valstu tiesības pieprasīt radioraidījumu, televīzijas raidījumu un kino demonstrēšanas licencēšanu.”

Vārda brīvība kā cilvēka pamattiesība nav absolūta un demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas labad to ir iespējams ierobežot⁴⁰. Šī atziņa tieši izriet arī no konvencijas 10. panta otrās daļas:

“Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām prasībām, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai nodrošinātu tiesas varu un objektivitāti”.

Autortiesību likums ierobežo runu: tas ierobežo jūs no rakstīšanas, gleznošanas, publiskas uzstāšanās, vai citādi paziņot to, ko jūs lūdzat.⁴¹ Ja jūsu runa kopē mūsu runu, un ja kopēšanā izmantota mūsu "izteiksme", un ne tikai mūsu idejas vai fakti, kurus mēs neslēpām, runa var būt pieprasīta un sodīta, civiltiesiski un dažreiz saukta pie kriminālatbildības.⁴²

Pēc būtības, personas tiesības, tostarp arī vārda brīvība un intelektuālā īpašuma tiesības, tiek aizsargātas tik ilgi, kamēr tās neaizskar citas personas tiesības. Personu tiesības atrodas konstantā mijiedarbībā, un to piemērošana jebkurā atsevišķā situācijā var radīt tiesību savstarpēju kolīziju.⁴³

³⁹ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁴⁰ Cilvēktiesības. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/lat/cilvektiesibas/> [aplūkots 2012.gada 20.maijā];

⁴¹ Lemley M.A., Volokh E. Freedom of speech and injunctions in intellectual property cases. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/copyinj.htm> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

⁴² Turpat.

⁴³ Mylly T. Intellectual Property and Fundamental Rights: Do They Interoperate? Pieejams: http://www.law.utu.fi/en/faculty/staff/iprs_and_fundamental_rights.pdf [aplūkots 2012.gada 10.maijā]

„Intelektuālā īpašuma tiesību un vārda brīvības tiesiskā regulējuma kolīziju iespējas ir ļoti plašas, jo lielākā daļa intelektuālā īpašuma tiesību apakšnozaru – autortiesības, preču zīmju tiesības, kā arī komercnoslēpums, ierobežo personas vārda brīvību. Tas izpaužas kā aizliegums personai publicēt, radīt vai jebkādā citā veidā radīt zināmu plašākai publikai savu runu. Lai gan šāda regulējuma mērķis ir tiesiski pamatots, proti tiek aizsargātas citas personas intelektuālā īpašuma tiesības, tas pēc būtības tāpat ir vārda brīvības ierobežojums.”⁴⁴ „Pastāv uzskats, ka intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības nolūkā vārda brīvību var ierobežot tāpēc, ka intelektuālā īpašuma tiesības, atšķirībā no lielākās daļas citu īpašumtiesību veidu, ir valstu tiesību sistēmās īpaši regulētas un aizsargātas, ņemot vērā to sevišķo raksturu.”⁴⁵

Harper & Row, Publishers, Inc v Nation Enterprises, Augstākā tiesa ir precizējusi, ka autortiesību likums būtībā ir konstitucionāls: Pirmais grozījums neaizsargā runu, kas pārkāpj citas personas autortiesības. Autortiesību Tiesa teica, ka pašas autortiesības ir daļa no vārda brīvības, jo tās apgādā ekonomiku, lai radītu un izplatītu idejas.⁴⁶

Intelektuālā īpašuma tiesību un vārda brīvības kolīziju risinājumi atrodami, piemēram, Amerikas Savienoto Valstu tiesu praksē, it īpaši sekojošās lietās: Elder v. Ashcroft⁴⁷, 44 Liquormart, Inc. v. Rhode Island⁴⁸ un Bartnicki v. Vopper⁴⁹.

ASV vārda brīvība kā cilvēka pamattiesība ir nostiprināta Konstitūcijas labojumu („Bill of rights”) 1. Pantā:

„Kongress nevar izdot likumus, kas dibina kādu reliģiju vai aizliedz pieturēšanos pie tās, kas ierobežo vārda brīvību vai preses brīvību, vai cilvēku tiesības mierīgi pulcēties un griezties pie valdības ar petīcijām, lai izbeigtu varas ļaunprātīgu izmantošanu”.⁵⁰

No šīs tiesību normas izriet, ka likumdevējam ir jāatturas no tādu normatīvo aktu izdošanas, kas nepamatoti ierobežo personas vārda brīvību. Likumdevējs ir tiesīgs izdot normatīvos aktus, kas vārda brīvību ierobežo leģitīma mērķa vārdā.

⁴⁴ Volokh E. Essay: Freedom of speech and intellectual property: some thoughts after Elder, 44 Liquormart, and Bartnicki. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/speechip.pdf> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁴⁵ Lemley M.A., Volokh E. Freedom of speech and injunctions in intellectual property cases. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/copyinj.htm> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

⁴⁶ Turpat.

⁴⁷ Savienoto valstu Kolumbijas apgabala apelācijas tiesa lietā: 01-618 Eldred vs. Ashcroft. Pieejams: <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/537/186/> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁴⁸ Savienoto valstu augstākā tiesa lietā: 94-1140 44 LIQUORMART, INC., et al. v. RHODE ISLAND et al. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/94-1140.ZS.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ ASV Konstitūcija. Pieejams: <http://www.vestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=44261> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

„Kā piemērs situācijai, kad vārda brīvības un intelektuālā īpašuma tiesību kolīzijas gadījumā var tikt aizskartas tieši intelektuālā īpašuma tiesības, ir gadījums, kad trešā persona izplata tās rīcībā prettiesiski nonākušu informāciju, kas saistīta ar komercnoslēpumu.”⁵¹ No šī piemēra uzskatāmi redzams, ka vārda brīvības ierobežošana par labu intelektuālā īpašuma tiesībām ir leģitīma, jo šādas informācijas prettiesiska izplatīšana rada tiešu kaitējumu personai, kuras datus šī informācija satur. Šajā gadījumā tiesības uz vārda brīvību netiek pārkāptas, jo ierobežojot cilvēka tiesības paust savu viedokli ir daudz mazsvarīgākas, nekā cita cilvēka tiesības uz savu īpašumu (intelektuālo).

„Lietā *Eldred v. Ashcroft* prasītājs apstrīdēja 1998. gadā pieņemtā „Copyright Term Extension Act” (turpmāk tekstā – CTEA) atbilstību Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. pantam. CTEA paredzēja ievērojami pagarināt autortiesību termiņu”⁵², kā rezultātā ar autortiesībām aizsargātie darbi ilgāk atrastos autortiesību aizsardzībā un nevarētu tikt izmantoti bez darba autora piekrišanas. Prasītāja galvenie argumenti bija sekojoši:

„1) Kongresam, saskaņā ar Konstitūciju, jānosaka ierobežots un saprātīgs autortiesību aizsardzības termiņš;

2) jebkurš ar autortiesībām saistīts likums ir jāizvērtē atbilstoši Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. pantam, lai nodrošinātu balansu starp vārda brīvību un autortiesībām;

3) saskaņā ar sabiedriskā labuma doktrīnu, valstij ir jāgarantē sabiedriskā labuma gūšana, sabiedrisko īpašumu nodotot privātās rokās, savukārt CTEA paredz autortiesību termiņa pagarināšanu, pārkāpjot sabiedriskā labuma doktrīnu.”⁵³

Lieta tika izskatīta trīs instancēs, un 2003. gada 15. janvārī ASV Augstākā tiesa (Supreme Court of the United States) lēma, ka CTEA atbilst Konstitūcijai un nepārkāpj Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. pantu.

„Viens no galvenajiem argumentiem, uz ko pamatojās tiesa, bija apstākļi, ka Eiropas Savienība bija pieņēmusi direktīvu, kas paredzēja autortiesību termiņa pagarināšanu, kā rezultātā arī ASV Kongress ieviesa savos likumos termiņus, kas atbilda Eiropas Savienības pieņemtajam, pretējā gadījumā ar ASV autortiesību likumiem aizsargātie darbi Eiropas Savienībā atrastos ievērojami sliktākā pozīcijā kā ar pašas Eiropas Savienības likumiem aizsargātie darbi, jo to

⁵¹ Volokh E. Essay: Freedom of speech and intellectual property: some thoughts after *Elder*,⁴⁴ *Liquormart*, and *Bartnicki*. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/speechip.pdf> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵² Autortiesību likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=5138> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵³ *Eldred v. Ashcroft*. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Eldred_v._Ashcroft [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

autortiesību termiņš notecētu ievērojami ātrāk.”⁵⁴ Tādējādi secināms, ka ASV Augstākās tiesas izpratnē leģitīms mērķis vārda brīvības ierobežošanai lietas *Eldred v. Ashcroft* izpratnē ir ar ASV autortiesību likumiem aizsargāto darbu aizsardzība starptautiskā mērogā.

„Lietā 44 *Liquormart, Inc. v. Rhode Island* pastāvēja strīds par to, vai tā sauktā komerciālā runa (commercial speech) tiek aizsargāta ar Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. pantu un kādā apmērā štats (Rhode Island) drīkst to ierobežot, izdodot normatīvos aktus.”⁵⁵ Ar komerciālo runu (commercial speech) saprotams jebkāda veida teksts rakstiskā, mutiskā vai jebkādā citā uztveramā veidā, kas sastādīts par labu kapitālsabiedrībai vai individuālai personai, ar mērķi gūt peļņu. ASV Augstākā tiesa (Supreme Court of the United States) komerciālo runu definējusi kā „piedāvājumu noslēgt darījumu”.⁵⁶

„ASV Augstākā tiesa (Supreme Court of the United States) šajā lietā lēma, ka Rhode Island likumdevēja izdotie likumi, kas aizliedza ražotājiem, izplatītājiem un pārvadātājiem jebkādā veidā reklamēt alkoholisko dzērienu cenas, kā arī aizliedza medijiem jebkādā veidā atsaukties uz alkoholisko dzērienu cenām”⁵⁷, ir pretēji Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. Pantā nostiprinātajiem vārda un preses brīvības principiem. Kā spriedumā norādījuši tiesneši, komerciālo runu aizsargā tieši Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. Pants, un komerciālās runas ierobežošana, lai gan ir iespējama, nedrīkst būt pārmērīgi strikta. Turklāt, kā norādījis tiesnesis John Paul Stevens, „ar likumu noteiktais ierobežojums ir nesamērīgs, jo nav attaisnojais mērķi, proti, nav pierādīts, ka aizliegums jebkādā veidā būtu palīdzējis samazināt alkohola patēriņu.”⁵⁸

Šis spriedums ir nozīmīgs, jo tas intelektuālā īpašuma tiesības sasaista ar vārda brīvību un no tās izrietošo komerciālo runu (commercial speech). Sasaiste veidojas brīdī, kad intelektuālā īpašuma subjekts (šajā gadījumā – kapitālsabiedrība 44 *Liquormart, Inc.*) izmanto sev piederošu intelektuālā īpašuma objektu- reklāmu, lai informētu potenciālos klientus. Pēc būtības šāda reklāmas izplatīšana, jeb reklamēšana, ir tiesību uz vārda brīvību izmantošana. Turklāt šeit minamas arī tiesības uz informāciju, kas ar attiecīgu reklamēšanas aizliegumu var tikt

⁵⁴ Savienoto valstu Kolumbijas apgabala apelācijas tiesa lietā: 01-618 *Eldred vs. Ashcroft*. Pieejams: <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/537/186/> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵⁵ 44 *Liquormart, Inc. v. Rhode Island*. Pieejams: [http://en.wikipedia.org/wiki/44_Liquormart, Inc. v. Rhode Island](http://en.wikipedia.org/wiki/44_Liquormart,_Inc._v._Rhode_Island) [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵⁶ Commercial speech. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Commercial_speech [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵⁷ 44 *Liquormart, Inc. v. Rhode Island*. Pieejams: [http://en.wikipedia.org/wiki/44_Liquormart, Inc. v. Rhode Island](http://en.wikipedia.org/wiki/44_Liquormart,_Inc._v._Rhode_Island) [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁵⁸ Savienoto valstu augstākā tiesa lietā: 94-1140 44 *LIQUORMART, INC., et al. v. RHODE ISLAND et al.* Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/94-1140.ZS.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

ierobežotas. Noslēgumā secināms, ka lietas 44 Liquormart, Inc. v. Rhode Island spriedumā rasta pastarpināta intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība tiesību uz vārda brīvību ietvaros.

Lietā Bartnicki v. Vopper pastāvēja strīds par to, vai radio stacija kā medijs ir atbildīga, ja tā tiešajā ēterā atskaņojusi nelegāli ierakstītu telefonsarunu. ASV Augstākā tiesa (Supreme Court of the United States) lēma, „ka medijs nav atbildīgs par šādu atskaņošanu, ja tas pats nav tieši veicis nelikumīgas darbības, lai šādu ierakstu iegūtu.”⁵⁹

„Tiesnesis William Rehnquist savās atsevišķajās domās norādījis, ka vairāk nekā 40 ASV štati nelegāli iegūtu telefonsarunu pārraidi atzīst par pretlikumīgu darbību, savukārt tiesa, pieņemot lēmumus šajā lietā šos likumus atzinusi par pretējiem Konstitūcijas labojumu (Bill of rights) 1. pantam, jo konkrētajā situācijā telefonsaruna saturējusi informāciju, kas var radīt „sabiedrības bažas”.⁶⁰ Tādējādi spriedums norāda uz to, ka informācijas, kas satur sabiedrībai svarīgus faktus, kas klasificējami kā drauds demokrātiskai valsts iekārtai vai sabiedrībai, publiskošana ir leģitīma, neskatoties uz to, vai tā satur ar intelektuālā īpašuma tiesībām aizsargātu saturu, un šādas informācijas publiskotājs nevar tikt saukts pie atbildības. „Pie līdzīga secinājuma ASV Augstākā tiesa (Supreme Court of the United States) nonāca arī lietā United States v. Stevens.”⁶¹

Tiesu prakse saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesību un vārda brīvības savstarpējo saikni un iespējamajām kolīzijām līdz šim nav bijusi īpaši plaša. Šī iemesla dēļ var rasties grūtības radušos kolīziju gadījumā, jo gan intelektuālā īpašuma tiesības, gan vārda brīvība ir samērā plaši tiesību institūti, kas vērsti uz atšķirīgiem subjektiem: intelektuālā īpašuma tiesības, kā jebkuras īpašuma tiesības, ir radītas ar mērķi aizsargāt konkrētu personu – īpašnieku, dodot tai iespējami lielāku finansiālu ieguvumu, savukārt vārda brīvība kā cilvēktiesība ir vairāk paredzēta sabiedrībai kopumā, jo vārda brīvības ierobežošana vēsturiski ir radījusi negatīvas sekas tieši lielākam sabiedrības lokam, nevis atsevišķiem indivīdiem.

Izvērtējot, kurai no šīm divām tiesībām konkrētā situācijā ir prioritāte, izvērtējami dažādi apstākļi, piemēram:

- 1) vai vienas tiesības ierobežošana par labu otram ir samērīga;
- 2) vai vienas tiesības ierobežošana par labu otram atbilst tiesību sistēmai kopumā;
- 3) vai ar autortiesībām aizsargātā objekta izmantošana rada reālas negatīvas vai tikai

šķietami negatīvas sekas.

⁵⁹ Bartnicki v. Vopper. Pieejams:http://en.wikipedia.org/wiki/Bartnicki_v._Vopper [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁶⁰ Turpat.

⁶¹ United States v. Stevens. Pieejams:http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_v._Stevens [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

Tamlīdzīgu aspektu uzskaitījums var būt ļoti plašs un ir to daudzums un piemērojamība ir tieši atkarīga no konkrētas situācijas, kad rodas tiesību kolīzija.

ACTA līgums ietver slēptus draudus vārda brīvībai, jo ja kādā interneta vietnē tiek pārkāpta vārda brīvība saskaņā ar ACTA likuma 23.panta terminu „netiešs komerciāls labums”, piemēram, tiek pārkāptas tiesības uz vārda brīvību, aizskarot intelektuālo īpašumu, atbildīgās institūcijas, kas paredz šādu tiesību aizsardzību var slēgt interneta vietni vai tā var tikt izņemta no aprites, kurā turpmāk tiek liegta iespēja paust savu vārda brīvību. To nosaka ACTA līguma 25.pants nosaka, ka „attiecībā uz 23.panta (Noziedzīgi nodarījumi) 1., 2., 3. un 4. punktā noteiktajiem nodarījumiem, par kuriem Puse paredz kriminālprocesu un sodus, šī Puse nodrošina, ka tās kompetentās iestādes ir pilnvarotas likt atsavināt vai iznīcināt visas preces ar viltotām preču zīmēm vai pirātiskas autortiesību preces. Ja preces ar viltotām preču zīmēm vai pirātiskas autortiesību preces netiek iznīcinātas, kompetentās iestādes nodrošina, ka, izņemot ārkārtas gadījumus, no šādām precēm atbrīvojas ārpus tirdzniecības aprites tā, lai izvairītos no kaitējuma nodarīšanas tiesību īpašniekam. Katra Puse nodrošina, ka šādu preču atsavināšanu vai iznīcināšanu īsteno, nesniedzot pārkāpējam nekādu kompensāciju.”⁶² ACTA 25.panta 4.daļa nosaka, ka par 23.panta pārkāpumiem kompetentās institūcijas var “atsavināt vai iznīcināt materiālus un darbarīkus, kas galvenokārt izmantoti preču ar viltotām preču zīmēm vai pirātisku autortiesību preču radīšanā”⁶³, tātad ja vārda brīvības pārkāpšanas procesā ir izmantoti, kādi darbarīki, piemēram, dators, tad arī tas var tikt pakļauts iznīcināšanai vai konfiskācijai.

Pēc ACTA līguma parakstīšanas valdībai būs tiesības slēgt, piemēram, Google, Yahoo, vai kādas citas internetā pieejamās vispasaules meklēšanas saites, jo caur šīm interneta meklēšanas vietnēm ir iespēja sameklēt citas mājaslapas, kurās var atrast pirātiskos failus, tādējādi sabīerībai tiks liegtas tiesības uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantā minētajām tiesībām “ikvienam ir tiesības brīvi izteikties. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez ierobežāšanās no publisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām.”⁶⁴ Ja visā pasaulē indivīdi izmanto šīs interneta vietnes informācijas iegūšanai un tās tiks slēgtas, tad tas var tikt uzskatīts par tiesību uz vārda brīvību un informācijas saņemšanu

⁶² Viltošanas novēršanas tirdzniecības nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, Austrāliju, Kanādu, Korejas Republiku, Meksikas Savienotajām Valstīm, Marokas Karalisti, Jaunzēlandi, Singapūras Republiku, Šveices Konfederāciju un Amerikas Savienotajām valstīm. Pieejams: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/11/st12/st12196.lv11.pdf> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

⁶³ Turpat.

⁶⁴ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

pārkāpumu.

Ja iestādes kontrolēs internetu, tad vārda brīvība, tiks ievērojami ierobežota. Kā arī, ja valsts institūcijām tiks dotas tik milzīgas pilnvaras, tad no labiem mērķiem līdz ļaunprātībai ir tikai viens solis. Valdība varēs uzreiz izņemt jebkādu negatīvu kritiku no interneta mājas lapām, un tādējādi tā varēs atturēt cilvēkus no sarunām internetā par jutīgām lietām, par kurām valdība nevēlas, lai sabiedrība tās apspriež. Līdz ar to internets, kas nevienam nepieder no masu saziņas līdzekļa pārvērstos par valdību īpašumu, kurā visi raksti, kas pēc valdības uzskatiem nav atbilstoši viņu uzskatiem tiktu cenzēti.

4. SODI PAR INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA UN VĀRDA BRĪVĪBAS PĀRKĀPŠANU, TO SAMĒRĪGUMS

Latvijas Republika par intelektuālā īpašuma pārkāpumiem paredz kriminālatbildību. Krimināllikumā ir ietverti divi panti, kas nosaka sodus par intelektuālā īpašuma pārkāpšanu, t.i., Krimināllikuma 147.pants un 148. pants. Likuma 149. pants tika izslēgts ar 2010.gada 21.oktobra likumu, kas stājās spēkā 2011.gada 1.janvārī. Šajā pantā bija paredzēti sodi par nelikumīgām darbībām ar autortiesību un blakustiesību objektiem.

Krimināllikuma 147. pants regulē izgudrotāja un dizainera tiesību pārkāpšanu. Minētā panta pirmajā daļā ir noteikts, ka “Par izgudrojuma vai dizainparauga tīšu izpaušanu bez izgudrotāja, dizainera vai viņu tiesību pārņēmēja atļaujas, pirms izgudrojumu vai dizainparaugu attiecīgā persona izpaudusi pati vai pirms tas izpausts ar šīs personas piekrišanu, kā arī par izgudrojuma vai dizainparauga autorības piesavināšanos vai līdzautorības uzspiešanu — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”⁶⁵ Savukārt panta otrajā daļā ir minēts, ka “par piespiešanu ar vardarbību vai tās draudiem, vai ar šantāžu atteikties no izgudrojuma vai dizainparauga autorības vai par līdzautorības uzspiešanu — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”⁶⁶

Tātad ir skaidri redzams, ka sods par vardarbības pielietošanu vai draudiem un šantāžu ir paredzēts bargāks sods nekā 147 panta pirmajā daļā, jo par vardarbības un citām darbībām, kas minētas 147.panta otrajā daļā soda ar brīvības atņemšanu līdz pieciem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas. Par panta pirmās daļas pārkāpumu piemērojams sods ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Krimināllikumā ir paredzēta atbildība arī par autortiesību un blakustiesību pārkāpšanu, kas ietverta 148.pantā, gadījumā ja ir nodarīts būtisks kaitējums ar likumu aizsargātām personas tiesībām un interesēm, „soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai

⁶⁵ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁶⁶ Turpat.

ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt piecdesmit minimālajām mēnešalgām.”⁶⁷

Ja 148.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu ir veikusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, tad par šo pārkāpumu ir piemērojams bargāks sods – „soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz divsimt minimālajām mēnešalgām, atņemot tiesības uz zināmu nodarbošanos uz laiku līdz trim gadiem vai bez tā.”⁶⁸ Šā panta visbargākais sods ir „brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem, atņemot tiesības uz zināmu nodarbošanos uz laiku līdz pieciem gadiem, un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.”⁶⁹

Bargāka soda piemērošana ir paredzēta, ja autortiesību un blakustiesību pārkāpšana ir izdarīta lielā apmērā vai to ir izdarījusi organizēta grupa, kas noziedzīgo nodarījumu veica ar „piespiešanu, vardarbību, draudiem vai šantāžu piespiežot autortiesību īpašniekam attiekties no savām autora tiesībām”⁷⁰. Bet tā, kā šajā pantā nav uzskaitītas noziedzīgā nodarījuma pazīmes ir jāvadās pēc Autortiesību likuma 68.panta, kurā ir uzskaitītas, kādas darbības ir uzskatāmas par autortiesību pārkāpumiem- “

1) autortiesību un blakustiesību objektu fiksācija, to publicēšana, publiskošana, reproducēšana un izplatīšana jebkādā veidā bez autortiesību un blakustiesību subjekta piekrišanas;

2) darbība, ar kuru bez autortiesību un blakustiesību subjekta atļaujas tiek dzēsta, grozīta vai pārveidota autortiesību un blakustiesību subjekta pievienotā elektroniskā informācija par tiesību pārvaldījumu;

3) darbība, ar kuru tiek izplatīts, raidīts, publiskots vai publicēts tiesību objekts, kam bez atļaujas dzēsta, grozīta vai pārveidota elektroniskā informācija par tiesību pārvaldījumu;

4) autortiesību un blakustiesību subjekta izmantoto tādu efektīvu tehnoloģisko līdzekļu iznīcināšana vai apiešana, kuri paredzēti, lai ierobežotu vai nepieļautu kādas darbības ar autortiesību un blakustiesību objektu, vai citas darbības ar tehnoloģiskajiem līdzekļiem, ja tās notikušas bez autortiesību un blakustiesību subjekta atļaujas;

5) tādu ierīču vai to sastāvdaļu ražošana, importēšana, izplatīšana, pārdošana, nomāšana, reklamēšana vai izmantošana citā komerciālā nolūkā, kā arī tādu pakalpojumu sniegšana, kas vērsti uz to, lai apietu efektīvus tehnoloģiskos līdzekļus vai tos iznīcinātu;

6) šā likuma 34., 35. un 52.pantā paredzētās atlīdzības nesamaksāšana;

⁶⁷ Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁶⁸ Turpat.

⁶⁹ Turpat.

⁷⁰ Turpat.

7) šā likuma 40.panta piektajā daļā paredzētās informācijas nesniegšana vai šīs informācijas nesniegšana atbilstošā apjomā. (2) Nosakot, vai kāda darbība kvalificējama kā autortiesību vai blakustiesību pārkāpums, ņem vērā šajā likumā noteiktos autortiesību un blakustiesību ierobežojumus. (3) Prettiesisku darbību rezultātā izgatavotie vai izplatītie autortiesību un blakustiesību objekti vai to kopijas ir kontrafakti eksemplāri. (4) Par kontrafaktiem eksemplāriem atzīstami arī Latvijā aizsargājami autortiesību un blakustiesību objekti, kas importēti no valstīm, kurās tie netiek aizsargāti vai kurās beidzies to aizsardzības termiņš.”⁷¹

Krimināllikuma 149.pants par kontrafaktu iegūšanu izplatīšanas nolūkos, to slēpšanu, ja tas veikts gada laikā atkārtoti, iespējams pēc likumdevēja domām izdarītais pārkāpums, lai cik bieži tas tiktu izdarīts, nenodara kaitējumu sabiedrības interesēm un par šādu pārkāpumu nevajadzētu piemērot krimināllikuma 149.pantu.

Šobrīd par šāda veida pārkāpumiem piemēro Latvijas Administratīvā pārkāpuma kodeksa 155⁸.pantu. Šī panta sods ir „mīkstāks”, jo paredz tikai materiālu sodu- “uzliek naudas sodu fiziskajām personām no divsimt līdz piecsimt latiem, bet juridiskajām personām — no piecsimt līdz piectūkstoš latiem, konfiscējot autortiesību un blakustiesību pārkāpuma objektus un to nesējus.”⁷²

Latvijā vieni no izplatītākajiem autortiesību pārkāpumiem ir pirātisko datorprogrammatūru izmantošana.

Piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas savā 2012.gada 23.janvāra spriedumā sauca pie kriminālatbildības fizisko personu „A.N.” par autortiesību pārkāpumu, radot būtisku kaitējumu ar likumu aizsargātām personas tiesībām un interesēm. „SIA “I.” savās datorsistēmās glabā un saimnieciskai darbībai izmanto 23 nelegālas datorprogrammas, kas bija reprodūcētas pārkāpjot autortiesības.”⁷³

SIA “I.” atbildīgā persona „A.N.” nevarēja uzrādīt [...] datorprogrammu licences, iegādes dokumentus vai citus legalitāti apliecinājošus dokumentus, un saskaņā ar Kriminālprocesa 125.panta 2.daļu ir uzskatāms par pierādītu. Ir uzskatāms par pierādītu, ka persona ir pārkāpusi tiesiskā īpašnieka autortiesības, blakustiesības vai tiesības uz preču zīmi, ja vien tā nespēj ticami izskaidrot vai pamatot šo tiesību iegūšanu vai izcelsmi.”⁷⁴ „„A.I” apzināti ir pieļāvis, ka SIA “I.”

⁷¹ Autortiesību likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=5138> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁷² Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁷³ Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.11816007511

⁷⁴ Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

datorsistēmā atrodas un darba vajadzībām tiek izmantotas nelegālas programmas (reproducētas bez autortiesību subjekta atļaujas), nodarot autortiesību īpašniekiem būtisku kaitējumu”⁷⁵, kā arī apdraudēja citas ar likumu aizsargātās intereses, kā piemēram godīgu konkurenci, jo šī uzņēmuma konkurenti, izmantojot legālas programmas maksā par tām un pret pārkāpēja juridisko personu nav līdzvērtībā finansiālā stāvoklī. SIA “I.” atbildīgo personu notiesāja pēc Krimināllikuma 148.panta 1daļas, sodot ar naudassodu un šo nelegālo datorprogrammu iznīcināšanu.

Sodi par vārda brīvību ir piemērojami atkarībā no tā, kādā veidā persona ir pārkāpusi vārda brīvību, ja persona izmantojot vārda brīvību aizskar citas personas cieņu un godu, tad ir piemērojams sods par cieņas un goda aizskārumu, taču ja tiek aizskartas citas cilvēka tiesības, tad arī par šīm pārkāptajām tiesībām tiek piemēroti attiecīgie sodi. Piemēram, ja kādas personas fotogrāfija bez atļaujas tiek transformēta un izvietota plakātā, kurš tiek izmantots komercdarbībai.

Līdz šim Latvijas Republika risināja šādus jautājumus administratīvā procesa ietvaros, taču pēc ACTA līguma pieņemšanas tas automātiski kļuvis par krimināli sodāmu noziedzīgu nodarījumu, par kuru var draudēt pat brīvības atņemšana līdz diviem gadiem.

ACTA likuma pieņēmēji vēlas, lai par autortiesību pārkāpumiem internetā, pārkāpēji tiktu bargi sodīti, piemērojot ierobežojumus sakarā ar personas nodarbošanos, naudas sodu vai nosakot cietumsodu, kā arī lai interneta vietnes, kuras tika izmantotas noziedzīgā nodarījumā, tiktu slēgtas.

ACTA tiesību īstenotāji pārraugot interneta vietnes varēs piekļūt visām aktivitātēm, ko indivīds veiks internetā. Valdība varēs atslēgt interneta pieslēgumus un slēgt interneta vietnes, kas nodarbojās vai atbalsta pirātismu. Piemēram, valdība varēs slēgt Vimeo, ja kāds augšuplādēs video, kas pārkāpj autortiesības, varēs slēgt Twitter vietni, ja kāds “ietvītotu” saiti kurā ir pieejams pirātisks fails lejuplādēšanai, vai slēgtu Facebook ja augšupielādētu kādu attēlu, kas satur kādas kompānijas logo ,piemēram, Sprite. Vai pat slēgt Google, Yahoo meklētāj pārlūkus, jo šajā pārlūkā ir saites, kuras noved pie pirātiska satura vietnēm, un necīnoties pret tām izņemot tās no saviem pārlūkiem, tās savā veidā atbalsta šīs pirātiskās vietnes.

ACTA līguma 23.panta pirmajā daļā lietotais jēdziens “komerciāls mērogs” par kuru tiek paredzēta kriminālatbildības iestāšanās, ja tiek veikta jebkāda komercdarbība, lai gūtu tiešu vai netiešu labumu. Bīstams termins šajā ACTA līgumā ir „netiešs komerciāls labums”, jo zem šī termina, par autortiesību pārkāpumu var atdzīt teju jebkuru darbību. Rodas jautājums vai šis

⁷⁵ Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.11816007511

bargais sods, kurš tiks piemērots saskaņā ar ACTA likuma 24.pantu, ir samērīgs pret izdarīto praktiski nekaitīgo pārkāpumu. Ja par šādiem pārkāpumiem tiks paredzēts apcietinājums vai naudassods, kā arī vai konkrēto interneta mājas lapu slēgšana.

“Puse paredz sodus, kas ietver apcietinājumu, kā arī naudassodus, kuri ir pietiekami lieli, lai atturētu no turpmākiem pārkāpumiem, atbilstīgi sodu līmenim, ko piemēro par atbilstīga smaguma noziegumiem.”⁷⁶

Rodas jautājums, kāpēc ACTA vēlas ierobežot visas cilvēku rīcības, pat, ja pārkāpumi ir ļoti mazos apmēros. Protams mērķis ir cēls, bet vai līdzekļi mērķa sasniegšanai attaisno mērķi. Vai ir nepieciešams, ka ar cietumsodu vai arī lielu naudas sodu tiek sodīti bērna vecāki, kas nelegāli lejupielādējuši mazajai meitai multfilmu. Autoraprāt, lielāka uzmanība ir jāvērs uz liela mēroga pirātisko un viltoto preču apspiešanu. Individīdi, ar pāris failu lejupielādi nenodara tik ievērojamus zaudējumus. Savukārt, ja runa ir par grupām, organizācijām, firmām, valstīm, kas nodarbojās ar pirātisko failu vai viltoto preču izplatīšanu pasaules mērogā, tad nodarītie zaudējumi ir neizmērojami pret indivīdu veiktajiem pārkāpumiem. Kā, piemēram, interneta vietnes, kurās notiek failu apmaiņa- Piratebay, Isohunt, Megaupload, u.c., ja šāda veida vietnes tiek aizvērtas, tad cilvēkiem nav kur veikt šo failu apmaiņu. Starptautiskā mērogā tas būtu ļoti liels ieguvums intelektuālā īpašuma aizsardzībā.

Komisijas 2010.gada 22.jūlija ziņojumā tika norādīts, ka attiecībā uz viltoto preču ražošanu „galvenā šādu preču izcelsmes valsts ir Ķīna, kurā ražoti 64 % no visa viltoto un pirātisko preču apjoma.”⁷⁷

Ņemot vērā, ka Ķīna ir lielākā viltoto preču izplatītāja pasaulē, ja tiktu apturēta šāda preču ražošana, tad nebūtu nepieciešams stingri veikt robežkontroles, pasta un bagāžas kontroles pasākumus attiecībā uz viltoto preču izņemšanu un to kontroli.

Pirātisko un viltoto preču tirdzniecība ir notikusi no seniem laikiem līdz mūsdienām un nekad nepārstās darboties. Šāds ACTA līgums varētu novērst starptautisku pirātisko un viltoto preču tirdzniecību, bet ne viltoto preču izmantošanu mazos mērogos, personiskām vajadzībām. Jo kamēr pastāvēs, kāda sistēma, kas vēlēšies kādas darbības, tiesības, intereses ierobežot vienmēr būs kāds sabiedrības indivīds, kurš šai sistēmai nepakļausies

⁷⁶ Viltošanas novēršanas tirdzniecības nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, Austrāliju, Kanādu, Korejas Republiku, Meksikas Savienotajām Valstīm, Marokas Karalisti, Jaunzēlandi, Singapūras Republiku, Šveices Konfederāciju un Amerikas Savienotajām valstīm. Pieejams:

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/11/st12/st12196.lv11.pdf> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

⁷⁷ Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU. Pieejams:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

Kopsavilkums

Darba autors izvirza šādus secinājumus:

1. Ņemot vērā, procedūru un tās slepenību, kādā tika pieņemts ACTA līgums, tā liek apšaubīt patiesos līguma mērķus. Līguma izstrādes procesā ACTA izstrādātāji neizpaužot informāciju par līguma saturu jau ierobežojuši personas tiesības uz informācijas iegūšanu.
2. Ja personai tiek ierobežotas vai pat liegtas tiesības uz brīvu informācijas saņemšanu un meklēšanu, tad persona nevar pilnvērtīgi izmantot savas tiesības uz vārda brīvību, jo jebkuras personas subjektīvais viedoklis ir balstīts uz kādu informāciju.
3. Persona drīkst paust savus uzskatus, tik tālu, lai neierobežotu otras personas tiesības. Ņemot vērā, ka tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas, tās ir nepieciešams pakļaut zināmiem ierobežojumiem, nošķirot robežu starp abām tiesībām.
4. Likumdevējam ir jāatturas no tādu normatīvo aktu izdošanas, kas nepamatoti ierobežo personas vārda brīvību. Likumdevējs ir tiesīgs izdot normatīvos aktus, kas vārda brīvību ierobežo leģitīma mērķa vārdā.
5. ACTA likumā termins “netiešs komerciāls labums” ir pārāk plašs jēdziens par kura neievērošanu var saukt personu pie kriminālatbildības, tādejādi ACTA līgums valdībām piešķir pārāk lielu rīcības brīvību šī panta piemērošanā.

Literatūra:

1. Bērziņa I., Ozoliņa G., Pētījums Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_/infopieeja.htm [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
2. Kučs A. Latvijas Republikas satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Krastiņš U., Šules V. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998.
4. Paklone I., Lielkalns A., Sosnovska A., Tola K. Autortiesības. Rīga: Izdevniecība "AGB", 1997.
5. Papēde M. Intelektuālā īpašuma tiesības starptautiskā ietekmē. Jurista vārds. 2012. 7.februāris, Nr.6.
6. Plūme J. Kas ir autortiesības un kā tās aizsargāt? Administratīvā un kriminālā justīcija. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1998, Nr. 1.
7. Reine I. Vai labi nodomi attaisno rasismu? Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/inga-reine-vai-labi-nodomi-attaisno-rasismu.d?id=4985703> [aplūkots 2012.17.maijā]
8. Veikša I. Kas ir autortiesības? Rīga: Birznesa augstskola "Turība", 2007.
9. [b.a.] ACTA: skaidrojums pants pa pantam. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30752> [aplūkots 2012.gada 20.aprīlī].
10. [b.a.] Cilvēktiesības. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/lat/cilvektiesibas/> [aplūkots 2012.gada 20.maijā];
11. [b.a.] EP noraida ACTA vērtēšanu ES Tiesā. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/world/other/ep-noraida-acta-vertesanu-es-tiesa.d?id=42243678> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].
12. [b.a.] Pavļuts aptur ACTA ratifikāciju. Pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/news/articles/264382> [aplūkots 2012.gada 14.maijā]
13. [b.a.] Polija pagaidām neratificēs ACTA. Pieejams: <http://kreisie.lv/?p=2534> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].
14. Bartnicki v. Vopper. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Bartnicki_v._Vopper [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

15. Lemley M.A., Volokh E. Freedom of speech and injunctions in intellectual property cases. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/copyinj.htm> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]
16. Mylly T. Intellectual Property and Fundamental Rights: Do They Interoperate? Pieejams: http://www.law.utu.fi/en/faculty/staff/iprs_and_fundamental_rights.pdf [aplūkots 2012.gada 10.maijā]
17. Volokh E. Essay: Freedom of speech and intellectual property: some thoughts after Elder, 44 Liquormart, and Bartnicki. Pieejams: <http://www2.law.ucla.edu/volokh/speechip.pdf> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
18. [b.a.] ACTA: Factsheet. Pieejams: <http://www.dfat.gov.au/trade/acta/factsheet.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā].
19. [b.a.] ACTA: The Global Attempt At Anti-Piracy. <http://www.joomlavisio.com/acta-global-attempt-anti-piracy/> [aplūkots 2012.gada 16.aprīlī].
20. [b.a.] Commercial speech. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Commercial_speech [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
21. [b.a.] Eldred v. Ashcroft. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/Eldred_v._Ashcroft [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
22. [b.a.] 44 Liquormart, Inc. v. Rhode Island. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/44_Liquormart,_Inc._v._Rhode_Island [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
23. Eiropas cilvēktiesību tiesa lietā: 36/1993/431/510 Jersild vs. Denmark. Pieejams: http://www.iidh.ed.cr/comunidades/libertadexpresion/docs/le_europeo/jersild%20v.%20denmark.htm [aplūkots 2012.gada 20.martā]
24. [b.a.] Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU. Pieejams: http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/count_erfeit_piracy/statistics/index_en.htm [aplūkots 2012.gada 19.maijā]
25. [b.a.] United States v. Stevens. Pieejams: http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_v._Stevens [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

Normatīvie akti:

26. Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=71711> [aplūkots 2012.gada 18.aprīlī].
27. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām . Pieejams:
<http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> [aplūkots 2012.gada 14.maijā]
28. Viltišanas novēršanas tirdzniecības nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, Austrāliju, Kanādu, Korejas Republiku, Meksikas Savienotajām Valstīm, Marokas Karalisti, Jaunzēlandi, Singapūras Republiku, Šveices Konfederāciju un Amerikas Savienotajām valstīm Pieejams:
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/11/st12/st12196.lv11.pdf> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
29. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams:
<http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/visped.htm> [aplūkots 2012.gada 19.maijā].
30. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija.
Pieejams:<http://www.humanrights.lv/doc/regional/eckkons.htm> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
31. Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pieejams:
http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/56D2C838-7133-4010-8D00-99BE58570B95/0/LVA_CONV.pdf. [aplūkots 2012.gada 13.maijā]
32. Latvijas Republikas satversme.: LR likums. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2012.gada 13.maijā]
33. Autortiesību likums: LR likums. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=5138> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
34. Krimināllikums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>
[aplūkots 2012.gada 20.maijā]
35. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

36. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. LR likums. Pieejams:
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
37. ASV Konstitūcija. Pieejams:
<http://www.vestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=44261> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]

Juridiskās prakses materiāli:

38. Eiropas cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 14967/89 Guerra et al. v. Italy.
Pieejams: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases /regionalcases /europeancourtofhumanrights/nr/510> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
39. Eiropas cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 9248/81 Leander v. Sweden.
Pieejams: <http://www.bailii.org/ eu/cases/ECHR/1987/4.html> [aplūkots 2012.gada 19.maijā]
40. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.11816007511
41. Savienoto valstu augstākā tiesa lietā: 94-1140 44 LIQUORMART, INC., et al. v. RHODE ISLAND et al. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/94-1140.ZS.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
42. Savienoto valstu augstākā tiesa lietā: 94-1140 44 LIQUORMART, INC., et al. v. RHODE ISLAND et al. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/94-1140.ZS.html> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]
43. Savienoto valstu Kolumbijas apgabala apelācijas tiesa lietā: 01-618 Eldred vs. Ashcroft. Pieejams: <http://supreme.justia.com/cases/federal/us/537/186/> [aplūkots 2012.gada 20.maijā]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Vārda brīvības un intelektuālā īpašuma aizsardzības līdzsvarošana ACTA” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Raivo Bulzgis

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Doc. Artūrs Kučs

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā 21.05.2012.

Metodiķe: Ilze Leonoviča